

ЛЕКЦІЯ № 5

ТЕМА: СОЦІАЛЬНО-ЕТНІЧНА СТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА

ПЛАН:

Теорії етносу.

**Сутність понять «етнос»,
«етнічність», «етнічне», «народ»,
«народність»**

Соціально-етнічна структура.

Соціально-етнічна структура
суспільства разом з
іншими аспектами
характеризується
наявністю і взаємодією
соціально-етнічних або
етно-національних
спільностей

В рамках етно-національної підструктури суспільства

Досліджуються такі питання:

- 1) генезис, сутність, функції, загальні закономірності розвитку етносів;**
- 2) міжетнічні (міжнаціональні) відносини;**
- 3) розробляються основні методологічні принципи їх дослідження.**

Дослідження етнічності започаткував у середині XIX ст. французький учений **Ернест Ренан**. Дискусії навколо розуміння цього феномену посилилися на початку 1970-х р.р., головним чином, **під впливом розладу колоніальної системи та загострення міжетнічних стосунків** як у новоутворених країнах, так і в самих індустріальних країнах. Відтак, виникло чимало теорій, автори яких пропонували свої тлумачення і вирішення цієї проблеми.

В рамках цих теорій однією з головних проблем є поняття «етнічність»

Його вживання часто використовують в розумінні, синонімічному поняттям «**етнічна група**», «**народ**», «**нація**», хоч це не завжди коректно.

- розуміння етнічності як «символічного» («емоційного») критерію для виокремлення певних груп у поліетнічній суспільній структурі;
- вбачання в етнічності комплексу (суміші) мінливих рис, які дозволяють вирізнити одну спільноту від іншої або ж її трактування як набору певних ознак, важливих для соціальної стратифікації суспільства;
- доведення, що етнічність є «міфом», тому вона не може розглядатися як рівноцінна сфера суспільного життя поряд з економікою, політикою;
- розгляд етнічності як всеохоплюючого «виду ідеології», що прийде на зміну після занепаду всіх ідеологій (Д. Белл), або ж як різновид ідеології, що має змінити класову ідеологію;
- намагання ототожнити етнічність з різними формами націоналізму; розуміння як етнічне самовизначення чи ототожнення з етнічною ідентичністю.

Етнічність розглядають як

- 1) універсальну категорію, яка забезпечує найповнішу розгорнуту характеристику того чи іншого народу, взятого в якості специфічної суспільності та відмінної своєю культурно-історичною сворідністю від усіх інших.
- 2) етнічність означає складну систему суспільних відносин, які пов'язують етнофора (носія етнічних цінностей) з її етнічним середовищем — родиною, громадою, суспільством загалом.

етнічність завжди
передбачає ідентифікацію
між різними етнічними
групами за принципом
«**МИ**» - «**ВОНИ**», а також
самоідентифікацію
етнофора всередині
етнічної спільноти.

етнічність як сукупність специфічних спільних ознак у вигляді:

1) традиційних цінностей і вірувань, норм життєдіяльності,

2) усвідомлення індивідуальної чи групової спорідності, прагнення зберегти свої ендогамність та ідентичність, які забезпечують розуміння внутрішньої єдності етнічної групи та її відмінності від інших спільнот

Соціально-етнічні спільноти
посідають особливе місце
серед соціальних спільнот
людей, являючи собою
найбільш сталі історично
сформовані угруповання
людей, взаємовідносини між
якими виступають важливим
фактором історичного розвитку
людства.

Об'єктом аналізу соціально-етнічної підструктури є:

- 1) плем'я,
- 2) народність,
- 3) нація,
- 4) етнічна група та інші етнічні спільноти людей, що виникли в результаті природно-історичного процесу.

Плем'я - етносоціальна спільність докласового суспільства, заснована на кровноспоріднених зв'язках і складається з родів. Воно володіє своєю територією, племінної економічної спільністю, має єдина мова, власне найменування, єдність релігійних уявлень і обрядів.

Етнос - це історично сформована на певній території стійка сукупність людей, що володіє єдиними культурою (включаючи мову) і психологічним складом, усвідомленням своєї єдності і відмінності від інших подібних утворень (самосвідомість).

Народність (народ) - етнічна та соціальна спільність людей, яка історично слід за плем'ям і передує нації. Вона утворюється на основі змішання племен і племінних союзів в період розкладання первісного ладу, характеризується зростанням значення територіальних зв'язків, складанням загальної мови на основі племінних мов. Народності властиво і наявність господарських зв'язків, елементів загальної культури, загального збірного імені.

Етнічна група - це група людей, для якої характерна близькість мов і деяких інших особливостей культури, родинних за походженням і збереглися до наших днів.

ЕТНОНАЦІОНАЛЬНІ ГРУПИ

```
graph TD; A[ЕТНОНАЦІОНАЛЬНІ ГРУПИ] --> B[ЕТНОНАЦІОНАЛЬНІ МЕНШИННИ]; A --> C[МАЛОЧІСЕЛЬНІ КОРИННІ НАРОДИ]; A --> D[ДІАСПОРНІ ГРУПИ];
```

ЕТНОНАЦІОНАЛЬНІ МЕНШИННИ

МАЛОЧІСЕЛЬНІ КОРИННІ НАРОДИ

ДІАСПОРНІ ГРУПИ

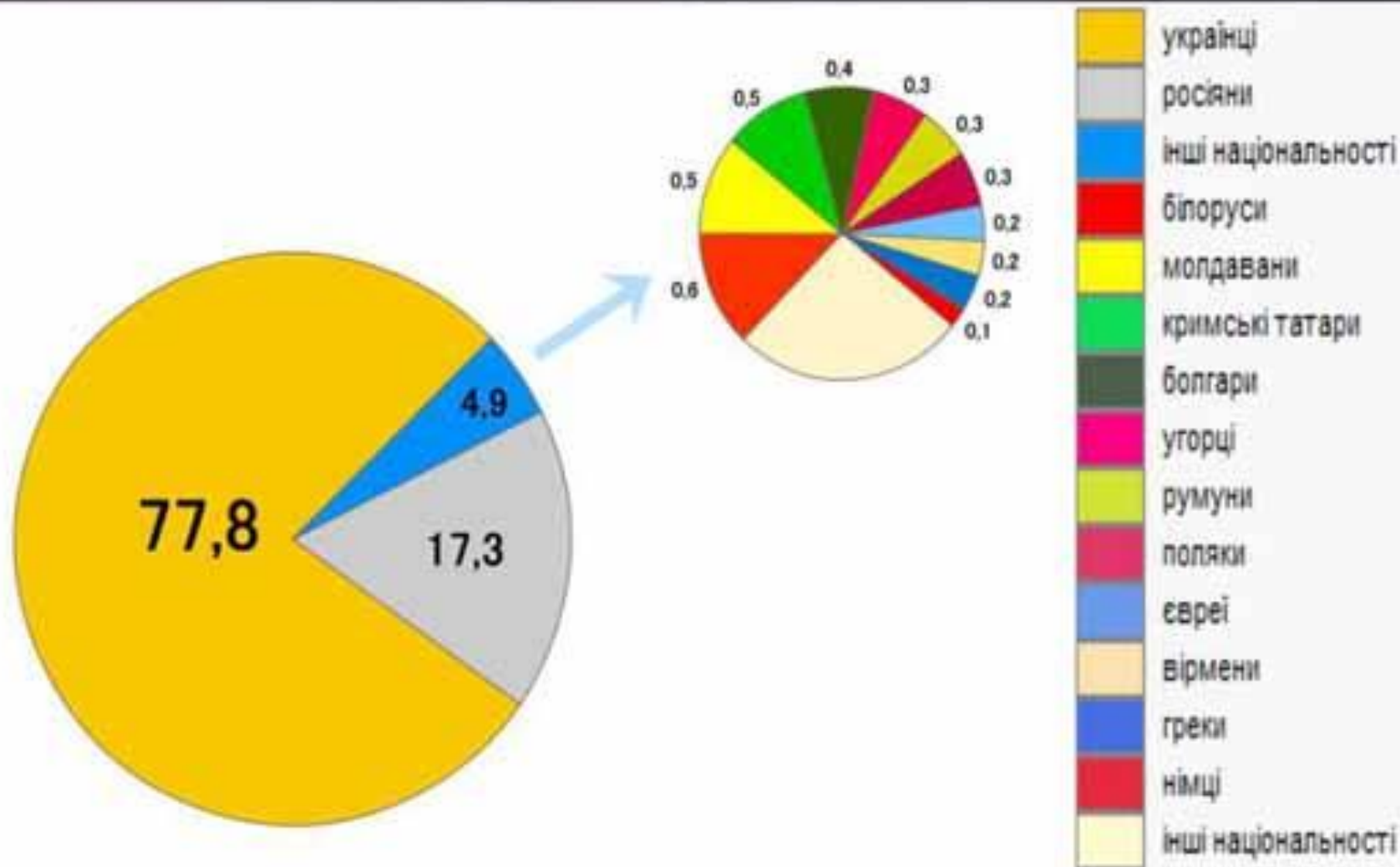
нація - це сукупність громадян держави, а отже - це **народ**, який досяг високого рівня культури і високого ступеня політичної організації, що становить спільність з єдиною мовою і культурою і об'єднаний на основі системи державних організацій.

Види нації

- ▶ Політична спільнота громадян певної держави — політична нація. Часто вживається як синонім терміну держава, коли мається на увазі її населення.
- ▶ Етнічна спільнота (етнос) з єдиною мовою і самосвідомістю (як особистим відчуттям «національної ідентичності» так і колективним усвідомленням своєї єдності і відмінності від інших). У цьому значенні фактично є синонімом терміну народ.

національні (етнічні) меншини, такими називаються групи людей будь-якої соціально-етнічної спільності, які проживають за межами своєї державності в інонаціональній середовищі і складові, як правило, меншість населення в країнах свого проживання. Національні меншини характеризуються збереженням національного (етнічного) самосвідомості, культури, побуту, традицій, мови основної частини етнічної спільності.

Національний склад населення України за переписом 2001 року

Етно-соціологічне вивчення сучасного суспільства має перш за все практичну цінність.

Дослідження соціологічних аспектів етнічних процесів, відносин, відмінностей особливо значущі для поліетнічних, багатонаціональних держав, в тому числі і для України.

ДЕРЖАВИ

Одно-
національні

З одноетнічним
складом населення

З багатоетнічним
складом населення

Багато-
національні

Національні
меншини

Нації

Етнічні
меншини

ЕТНОНАЦІОНАЛЬНА СТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА

“**СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА** –
схема взаємодії різних
осіб або груп в суспільстві”

Е.Гідденс

ЕТНОНАЦІОНАЛЬНА СТРУКТУРА –
різновид соціальної структури, яка є
функціонально та ієрархічно
організованою множиною спільнот і
груп, об'єднаних, насамперед, за
етнічною ознакою

ТИПИ
ЕТНІЧНИХ СПІЛЬНОТ
(елементів
етнонаціональної
структури) відповідно до
Конституції України
(ст.11)

українська нація

національні меншини

корінні народи

Проблемні питання, вправи та завдання

- 1) В чому полягає складність дослідження етно-національної структури?
- 2) Визначте основні етнонаціональні проблеми в Україні
- 3) запропонуйте шляхи подолання етнонаціональних проблем